

GAZİANTEP ERKEK CEPKEN, BÜRÜMLÜ YELEK VE ŞALVAR ÖRNEKLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME*

*Yüksel DOĞDU***

Şerife MIZRAK

ÖZET

Giyim tarihine geniş bir perspektiften bakıldığında geleneklerin, göreneklerin, inançların ve yaşam şekillerinin giyim tarzında mutlak bir etkisi olduğu görülmektedir. Köklü geçmişle Anadolu, giyim tarihi açısından büyük bir anlam ifade etmektedir. Pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış olması da bu zenginliği beslemiştir. Medeniyetlerin kendine has kültürleriyle şekillenen giysiler, o yörede yaşayan insanları da zaman içinde etkilemiş ve benzer öğeleri içermiştir. Geleneksel giyimler üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde araştırmaların daha ziyade kadın giyimleri üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Zira geleneksel kadın giyimine ait birçok örnek günümüze kadar ulaşmayı sayının çokluğu ve sandıkta saklanmış olmasıyla başarmıştır. Ayrıca kadınların bu giysileri anısı ve hatırası için saklamış olduğu da düşünülmektedir. Erkek giyimlerine bakıldığında ise; kadın giyimleri kadar şanslı olmadığı ve yok olmak üzere kaderine terk edildiği görülmektedir. Giyim tarihi sahnesindeki görevini ustaca yerine getirmesine karşın zamanla unutulmuş Gaziantep erkek giyim kuşamı hakkında, müze ve koleksiyonların detaylıca incelenmesi sonucu ulaşılan örneklerin üzerinde incelemeler yapılmıştır. Bu giysilerin incelenmesi yok olmalarını önleme ve gelecek kuşaklara tanıtılması açısından oldukça önemlidir. Bu çalışma kapsamında Gaziantep Kuva-i Milliye Mücahitler Derneğinde ve Halk Eğitim Merkezlerinde bulunan geleneksel erkek giyimlerinden yelek, cepken ve şalvar örnekleri araştırılmıştır. Bu araştırmalar sonucu elde edilen veriler oluşturulan gözlem fişleri doğrultusunda; kullanılan malzeme, renk, model, kesim, dikim, astar, süsleme ve boyut özellikleri açısından incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel giyim, Şalvar, Cepken, Yelek.

* Bu çalışma Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsünde 2010 yılında kabul edilen Yüksek Lisans Tezinden oluşturulmuştur.

Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Öğr. Gör. Sinop Üniversitesi Gerze Meslek Yüksekokulu, El-mek: yukseladogdu@windowslive.com

AN INVESTIGATION ON: GAZİANTEP MAN SHORT COAT SHALWAR, WRAPPED VEST AND SHALWAR EXAMPLES

ABSTRACT

Traditions, customs, believes and life styles have a certain effect on clothing styles when the garment history is examined. Anatolia with its deep roots, has an important effect on the garment history, also. Having many civilizations in its boundaries is another element that enriches this effect. The garment getting their forms blended with civilization's unique cultures, effect the people living there and has similar forms. When the studies on the traditional clothing are examined, it is seen that their major subjects of these studies are women clothings. The reason for the many number in women clothings is because of keeping them in chest. Also it is seen that women keep their garments because of their memories. While the women clothings are so good in shape the situation is not the same when the subject is men outfits. In this study, men clothes are examined via gathering information and examples on Gaziantep men outfits. Investigating these clothes are important in order to prevent them to be perished and it is also important to introduce them next generations. Men outfits such as vest, short coat and shalwar, at Gaziantep National Forces Museum and Public Education Centers are examined in the concept of this study. At the end of the investigation, the clothings are examined in the frame of following criterias; the material used in the outfit, colour, model, facet, sewing, lining, decoration and shape.

Key Words: Traditional Garment, Shalwar, Short Coat, Vest.

1.GİRİŞ

Anadolu tarih boyunca yüzden fazla uygarlığa ev sahipliği yapmış ender topraklardandır. Buna jeolojik, coğrafik ve stratejik konumu büyük etken olmuştur. İklim özellikleri geleneksel özelliklerin şekillenmesinde önemli bir faktördür. Dağlık bölgelerde kalın kumaşlardan post, çuha, kaşe, şayek ve moher gibi kumaşlar giysilerde kullanılırken, sıcak bölgelerde ve ovalarda ise kutnu, saten, kadife, gezi, hare mantın, ipek ve benzeri kumaşlar giysilerde kullanılmıştır (Erbek,1987: 117). Giyim bir kültür ürünüdür ve doğrudan insan ile ilgili olduğundan yaşam biçiminin göstergesidir. Giyim tarihi incelendiğinde Anadolu'da yaşamış olan pek çok topluluktan ve uygarlıktan esintiler görülmektedir. Anadolu'ya gelen her medeniyet bir öncekinden etkilenmiş ve kendi kültürüne ekleyerek gelişmeyi sağlamıştır. Bu şekilde oluşan kültürler ortak değerlere sahip olmuştur (Sürür, 1983: 78).

Türk erkek giyim kuşamı Orta Asya kadın giyimine çok benzemektedir. Erkeklerde kadınlar gibi saçlarını uzatarak örmüşlerdir. Eski Türklerde en önemli giyim eşyası kaftanlardır. Özellikle Göktürk ve Uygur erkeklerinde kaftan giyildiği araştırmalar sonucunda görülmüştür (Özel, 1992: 19). Ülkemizin her yöresi kendine özgü kültürel özelliklere sahiptir. Her yörenin kültürü ise tarihi, coğrafı, ekonomik ve etnik olarak pek çok etmene bağlı oluşmuştur. Benzer özellikler olmasına rağmen giyim biçimleri bölgelere göre değişmektedir (Tezcan, 1999(b): 264).

Gaziantep köklü geçmişiyle çok zengin ürün çeşitliliğine sahiptir. Gaziantepli olmak sanatkârlık ve ince zevklilik sembolüdür. Dokumacılık gibi tüm el sanatlarının yaygınlığı bunun en önemli göstergesi olmuştur. Bölge insanı her türlü yeniliğe açık olmaları sebebiyle yeniliklere ilgi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/8 Summer 2014

duymuş, çalışmış, öğrenmiş ve yapmıştır (Tezcan,1987(a): 400). Gaziantep geleneksel giysi bakımından incelik ve becerinin tüm güzelliklerini yansıtan el emeği, göz nuru etnografik eserlerle doludur. Kumaş ve nakışların uyumu geleneksel kıyafetlerin bir kültür mirası olduğunu göstermektedir. Gaziantep'te kullanılan erkek giysileri yörenin kültürünü yansıtacak ölçüde çeşitlidir. Kullanılan giysiler ve aksesuarlar giyinmenin ne kadar önemsendiğini kanıtlar niteliktedir. Gaziantep'te giyilen erkek giyimleri şöyle sıralanabilir. Köynek, Aba, İçlik, Cepken, Yelek, Cübbe, Zıbın, Don (Tuman) ve Şalvar.

Bu çalışmada incelenen erkek giysileri ise şunlardır.

Cepken: Özel kumaş üzerine çeşitli motifler işlenerek yapılan sırma işlemeli giysidir. Cepkeni eskiden zenginler ve çeteler giymişlerdir. Ayrıca cepken yelek ve ceket yerine de giyilmiştir. Cepken üzerinde bulunan motiflere göre Arışlı, Yapraklı ve Kemerli adlarını almaktadır. Erkekler cepkeni yelek ve ceket yerine giyerlerdi. Cepkenlerin yaka, etek, sırt ve göğüs kısmındaki işlemler motif zenginliğinin göstergesidir (Bakınız, Fotoğraf no: 1, s:4). Cepken günümüzde ceketin yerini tutan bir giysidir. En değerlileri çuhadan, kaşeden dikilir ve üzeri sırma ile işlenir. Yakası genellikle düz kesimli ve ön kısmı da düz veya çapraz olarak dikilirdi. Yanları genellikle dikişsizdir. Şalvarın üzerinde bırakıldığı gibi kuşak içine de sokularak giyilir. Cepkenin kısa kollu ve kolu cekete benzeyenlerine 'Salta' denilmektedir (Özel, 1992: 21).

Yelek: Hava alacak şekilde kolsuz ve genellikle önü açık (yaka kesimi açık) eteği bele kadar kısa olup mintan üstüne ve ceket, salta, cepken altına giyilen bir giyim şeklidir (Koçu, 1969: 215). Üzerinde bulunan motiflere, düğme ve kumaş cinslerine göre adlandırılır.

- **Cezayir Yeleği:** Sırmalı ve oldukça süslüdür. Maddi durumu çok iyi olan kişilerce giyilir. Kadifeden dikilen, kolsuz bir giysidir. Önü kadife arkası Beyaz hassa veya kahke bezinden dikilir. Düğmeleri oldukça sık dikildiği için 'Kırk Düğme'de denilmektedir (Altuntaş ve diğ., 1997: 17).

- **Bürümlü Yelek:** Üzerinde bulunan bürümlü motiflerden dolayı bu adı almıştır. Bürümler kandilli, gamalı ve ibrikli şeklinde olur. Bürümlü şalvar ile takım olarak giyilir (Bakınız, Fotoğraf no: 3, s: 8-9) .

Şalvar: Hem erkeklerin hem kadınların giydiği bol ağı geniş bir üst donudur. Erkek şalvarları genellikle yünlü kumaştan, kadın şalvarları da bazen ipekli kumaştan yapılmıştır (Koçu, 1969: 242). Türklerin geleneksel giyim eşyalarından birisi olan şalvarlar, üst kısmı bol ve büzgülü, paçaları ayrı ve genişçe dikilmiş dış dondur. Yün ve şaldan yapıldığı için şalvar denilmiştir (Özel, 1992: 22). Şalvar giyen kişinin sosyal konumunu da belirler. Varlıklı erkekler çuhadan şalvar giyerken halk normal şalvar giyer. Şalvarlarda genel olarak mavi ve siyah renk kumaşlar kullanılır (Anonim, 1965: 58). Şalvarlarda mutlaka uçkur kullanılır. Uçkur; iç donu, çakşır, şalvar ve potur gibi belden aşağı giyilen giysileri belde tutmaya yarayan bir kuşaktır. Örgü veya kumaştan olur. İşlemeli olanları özellikle sarkar ve görülür(Özel, 1992: 22). Model ve dikilişlerine göre değişik şekillerde adlandırılır.

- **Normal Şalvar:** Halk tarafından giyilen ve paça (Malak) kısmı bol olan şalvarlardır. Siyah ve mavi bezden dikilir. Ucuz olduğu için kullanımı yaygındır. Durumu iyi olmayanlar kıl şalvarlarda giyerler (Bakınız, Fotoğraf no: 5, s: 12).

- **Yarım Halep Şalvarı:** Paça (Malak) kısmı dar, orta ağı dizden bileğe kadar uzanan şalvar çeşididir. Vücudu ince ve zarif gösterir. Genellikle giyimine dikkat eden titiz görümlü kişiler tercih eder. Uçkur yeri satenden dikilir.

- **Tam Halep Şalvarı:** Paça (Malak) kısmı bol ve orta ağı dizden yukarıda olan şalvar çeşididir. Bu şalvarı daha çok kabadayılar ve çiftlik ağaları giyerler. Yünlü kumaştan dikilir.
- **Bürümlü Şalvar:** Cep kenarları ve paçaları (Malak) ipekle dokunan şalvarlardır. Zenginlerin giydiği bir şalvar olup Kandilli, Gamalı ve İbrikli diye isimlerle bilinir (Bakınız, Fotoğraf no: 4, s: 10).

2.YÖNTEM

Araştırmanın evrenini Gaziantep yöresine ait geleneksel erkek giysileri oluşturmaktadır. Evren içerisinden seçilen 2 adet şalvar takım (cepken-şalvar ve bürümlü yelek- şalvar) ve düz şalvar araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmanın konusunu oluşturan cepken, bürümlü yelek ve şalvar ile ilgili bilgilerin incelenmesinde, çözümlenmesinde ve yorumlanmasında betimsel yöntem kullanılmıştır. Çalışma kapsamındaki giysi örnekleri oluşturulan gözlem fişleri doğrultusunda incelenmiştir. Bu gözlem fişlerinde, giyside kullanılan malzemeler ve renkleri, giysinin modeli, kesimi, dikimi, astarlanması ile ilgili bilgiler, kalıp özellikleri ve boyutları belirlenmiştir.

3.BULGULAR (Cepken, Bürümlü Yelek ve Şalvar Örnekleri)

Örnek No:1

Fotoğraf No 1: Gaziantep Şehitkamil Halk Eğitim Merkezi'nde Bulunan Geleneksel Erkek Cepkeni Ön ve Arka Görünümü.

Fotoğraf No 1.1: Gaziantep Şehitkamil Halk Eğitim Merkezi'nde Bulunan Geleneksel Erkek Cepkeni Kol ve Desen Detayı.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/8 Summer 2014

İnceleme Tarihi: 23.09.2009. **İlgili Koleksiyon:** Gaziantep Şehitkamil Halk Eğitim Merkezi.

Tarihlendirme: XX. yy. **Cinsi:** Cepken.

Giyside Kullanılan Malzeme ve Renkler: Giysi, mavi yünlü kumaştan dikilmiş, süslemesinde kalın siyah yün iplikten hazırlanan kordon kullanılmıştır. Dikişler mavi ve siyah pamuklu dikiş ipliği ile dikilmiştir.

Giysinin Modeli ve Kesimi ile İlgili Teknik Bilgiler: Cepken arkası kapalı, önü açık ve düğmesiz çalışılmıştır. Bedende ayrıca yan dikişte kup şeklinde ek parça yapılmıştır. Giysinin arka bedeninde yaka oyuntusu bulunmamakla birlikte ön beden de '0' yaka oyuntusuna 2 cm genişliğinde dik (hakim) yaka çalışılmıştır. Kol, düz kol olup rahat kullanım için kuş parçası eklenmiştir. Kol boyu bileğe kadar uzundur. Kol ağzı daraltılarak kesilmiştir. Giysinin boyu bel hizasında bitmektedir.

Giysinin Dikimi ve Süslemesi ile İlgili Teknik Bilgiler: Giysinin dikişleri düz makine dikişiyle yapılmıştır. Kol bedene düz makine dikişi ile dikilmiştir. Kolda rahatlık sağlaması için kuş parçası çalışılmıştır. Kol ucunda astar elde makine dikişi ile bedene tutturulmuştur. Giysiye siyah renk pamuklu astar çalışılmıştır. Astarla kumaş yüz yüze kapatılarak makine ile çevrilmiştir. Astar dikişleri düz makine dikişi ile birleştirilmiştir. Astar kolda ve bedende elde makine dikişi ile tutturulmuştur.

Giysinin Süsleme Özellikleri

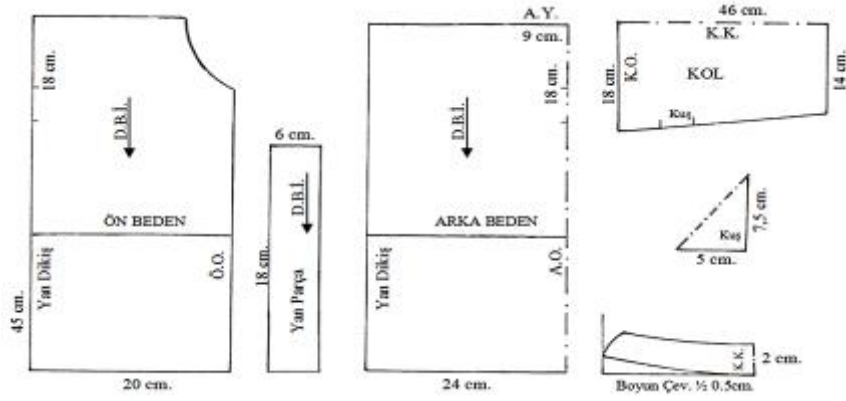
Süsleme Konusu: Cepkente süsleme konusu olarak bitkisel, geometrik ve nesneli bezeme seçilmiştir. Bitkisel bezemede; stilize laleler, stilize yaprak ve dallar; Geometrik bezemede "0" şekli verilmiş motifler, düz hatlar, iç içe geçmiş tam ve yarım daire kartuş motifleri görülmektedir. Nesneli bezemede; düğüm şeklinde motifler kullanılmıştır.

Süslemeye Biçimlendirme: Motifler, bitkisel bezemede antinatüralist, nesneli ve geometrik bezemede de natüralist bir yaklaşım ile oluşturulmuştur. Bitkisel motiflerde soyut, geometrik motiflerde ise somut bir anlayış hakimdir.

Süsleme Tekniği: Giysinin ön, arka, yan dikişler ve kolunda tüm yüzeyi kaplayan desenler görülmektedir. Omuz, kol oyuntusu ve yaka kenarı dikişleri düz inen işlemelerle kapatılmıştır. İşlemede kullanılan ve siyah renkli ipe hazırlanan kordon, kordon tutturma tekniği ile tutturulmuştur.

Süsleme Kompozisyonu: Giysinin ön bedeninde simetrik olarak yerleştirilmiş kıvrımlı desenlerin ucunda kartuş motifleri yaprak şeklinde yakaya doğru uzamaktadır. Yaka çevresi ve yan parçanın dikişleri üzerinde içleri sarma nakış ile tamamlanmış düz hatlar görülmektedir. Giyside yan parçalarda; kol altı kuş parçasından başlayan kare şeklinde, içi sarma nakış ile sarılmış üçgen deseninde motifler birbirlerine kıvrımlı düğüm şeklindeki motifler ile bağlanmıştır. Arada birbirini kesen kartuş motifleri bulunmaktadır. Arka bedende ise arka ortasında karşılıklı iki üçgen kartuş üzerinde daire şeklinde sarma nakış ile sarılmış desenler uygulanmıştır. Yan parçadan çıkan kıvrımlı hatların uçlarında bulunan düğümün tamamladığı yaprak motifleri ile oluşturulmuş bir kompozisyon görülmektedir. Giysi arka ve yan bedende yaprak, dal ve karelerin oluşturduğu kompozisyon ile tamamlanmıştır.

Giysi hiçbir yerde yayınlanmamış ve sergilenmemiştir.

Boyutlar:**Örnek No: 2**

Fotoğraf No 2: Gaziantep Şehitkamil Halk Eğitim Merkezi'nde Bulunan Geleneksel Erkek Şalvarının Önden Görünümü.

Fotoğraf No 2.1: Gaziantep Şehitkamil Halk Eğitim Merkezi'nde Bulunan Geleneksel Erkek Şalvarının Desen Detayı.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/8 Summer 2014

İnceleme Tarihi: 23.09.2009. **İlgili Koleksiyon:** Gaziantep Şehitkamil Halk Eğitim Merkezi.

Tarihlendirme: XX. yy.

Cinsi: Şalvar.

Giyside Kullanılan Malzeme ve Renkler: Giysi mavi yünlü kumaştan dikilmiş ve süslemesi siyah kalın yün iplikten hazırlanan kordon iplerle yapılmıştır. Giysinin dikişinde mavi ve siyah renk pamuklu ip kullanılmıştır.

Giysinin Modeli ve Kesimi ile İlgili Teknik Bilgiler: Giysinin yolları ve ağ parçası kumaş katı olup, ön ve arkada derin ağ oyuntusu bulunmaktadır. Giysinin boyu ayak bileğine kadar uzamaktadır. Giysi, düz ve dar paçalı bir modeldir. Giysinin beli uçkurlu tasarlanıp, uçkur yeri 8 cm genişliğinde siyah kumaştan ayrıca çalışılmıştır. Giysinin beline, bırakılan uçkur açıklığından pamuklu ipten oluşan uçkur geçirilmiştir.

Giysinin Dikimi ve Süslemesi ile İlgili Teknik Bilgiler: Şalvar parçaları düz makine dikişi ile birleştirilmiştir. Giyside paça daraltılmış olarak çalışılarak makine dikişi ile ağ parçasına birleştirilmiştir. Giysinin uçkur yeri siyah renkli bir kumaştan olup, üstten makine dikişi ile dikilmiştir. Giysi lacivert renk ipek astar ile düz makine dikişi ile birleştirilmiştir.

Giysinin Süsleme Özellikleri

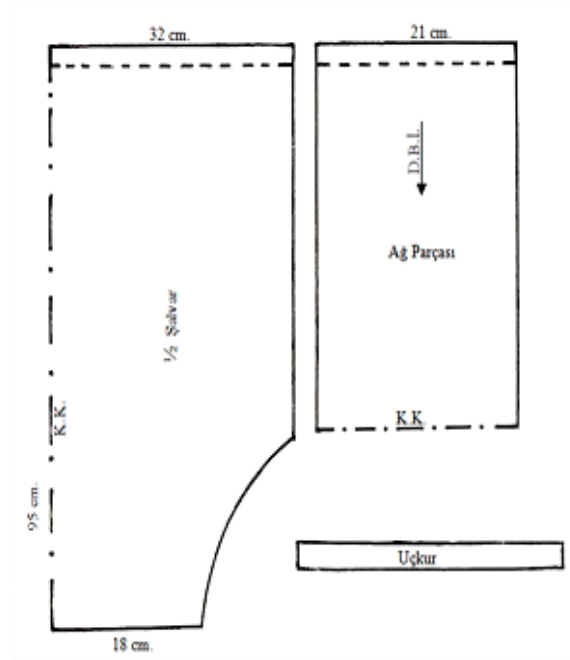
Süsleme Konusu: Şalvar süslenmesinde konu olarak bitkisel ve geometrik bezeme seçilmiştir. Geometrik bezemede; “0” şekli verilmiş motifler, düz hatlar, iç içe geçmiş tam ve yarım daire kartuş motifleri görülmektedir.

Süslemeye Biçimlendirme: Motifler, geometrik bezemede natüralist bir yaklaşım ile oluşturulmuştur. Geometrik motiflerde somut bir anlayış hakimdir.

Süsleme Tekniği: Giysinin yollarında belden ayak bileğine kadar uzanan desen bezemesi görülmektedir.

Süsleme Kompozisyonu: Şalvarın her iki yanında da geometrik desen bezemesi görülmektedir. Şalvarın paçasında desen ile birleşen yerde düz şerit halinde işlemeler ve üçgen sarmalar yapılmıştır. Desen her iki paçada ve yollarda simetrik olarak işlenmiştir. Oluşturulan bu desenler kordon tutturma ile yapılmıştır. Ağ parçalarında ise dikişlerin üzerinde düz şeritler halinde kordon tutturma yapılmıştır.

Giysi hiçbir yerde yayınlanmamış ve sergilenmemiştir.

Boyutlar:**Örnek No: 3**

Fotoğraf No 3: Gaziantep Yöresinde Kullanılan Bürümlü Yeleğin Ön ve Arka Görünümü.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/8 Summer 2014

Fotoğraf No 3.1: Gaziantep Yöresinde Kullanılan Bürümlü Yeleğin Desen Detayı.

İnceleme Tarihi: 24.09.2009.

İlgili Koleksiyon: Kemal Çelik.

Tarihlendirme: XX. yy.

Cinsi: Bürümlü Yelek.

Giyside Kullanılan Malzeme ve Renkler: Giysi lacivert renk yün ve ipek kumaştandır. Giyside süsleme elde hazırlanan lacivert renk ipekten oluşturulmuş kordonlar ile yapılmıştır.

Giysinin Modeli ve Kesimi ile İlgili Teknik Bilgiler: Yelek arkası kapalı önü açık çalışılmıştır. Giyside yaka çalışılmamıştır. Beden kol evi düz kesimlidir. Kol, düz düşük kol olup kol boyu dirseğe kadar uzundur. Kol, kol ağzı ve kol oyuntusu birbirine eşit bir dikdörtgen parçadan oluşmaktadır. Giysinin boyu basendedir.

Giysinin Dikimi ve Süslemesi ile İlgili Teknik Bilgiler: Ön ortasından yan dikişe doğru 20 cm genişliğinde yünlü kumaştandır sonra ikinci bir parça görünümünde ipekli kumaşla ön beden tamamlanmıştır. Kapamada birit- düğme kullanılmıştır. Daha sonra elde hazırlanan kordonlar ile yakada desen uygulanarak yaka formu verilmiştir. Giyside tüm dikişler düz makine dikişi ile dikilmiştir. Giysi lacivert renk ipek astar ile astarlanmıştır. Düz makine dikişi ile birleştirilmiştir. Astarla kumaş yüz yüze kapatılarak makine ile çevrilmiştir.

Giysinin Süsleme Özellikleri

Süsleme Konusu: Bürümlü yelekte süsleme geometrik ve nesneli bezeme ile yapılmıştır. Geometrik bezemede; “S” şekli verilmiş motifler ve düz hatlar, nesneli bezemede; balıksırtı ve düğüm şeklinde motifler görülmektedir.

Süslemeye Biçimlendirme: Motifler, nesneli ve geometrik bezemede de natüralist bir yaklaşım ile oluşturulmuştur. Geometrik motiflerde ise somut bir anlayış hakimdir.

Süsleme Tekniği: Giyside yaka çevresinde ve ön bedende ön ortası boyunca devam eden desen kordon tutturma ile tutturulmuştur.

Süsleme Kompozisyonu: Giysinin ön bedeninde, ön ortasından yan dikişe doğru 5 cm genişliğinde, desen bezemesi yer almaktadır. Desen ön ortasından elde sarılarak hazırlanan kordon ile kıvrımlar arasında birit ilikler ile başlamaktadır. Daha sonra düz hatlardan sarmalar ve balıksırtı görünümlü bezeme ile devam etmektedir. Desen “S” şeklini andıran birbirine bitişik motifler ve düz hatlar ile tutturulduktan sonra bezeme, bunu tamamlayan kıvrımlı halkaları andıran motiflerin oluşturduğu bir kompozisyon ile tamamlanmaktadır. Bezeme etek ucuna doğru, hilal şeklinde

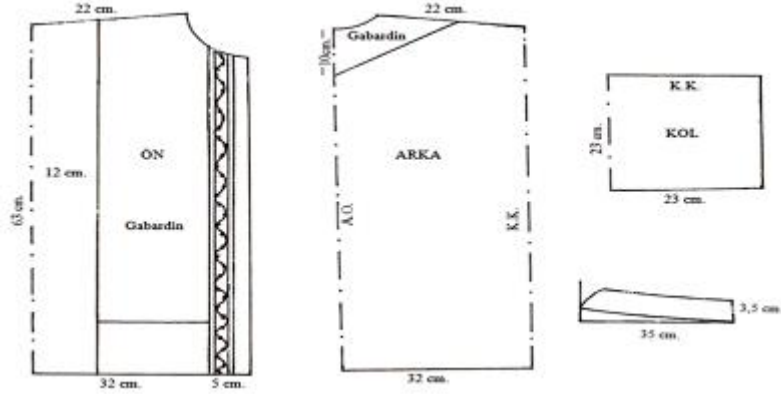
Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/8 Summer 2014

daralmış ve düz hatlardan oluşan kordon tutturma ile sonlandırılmıştır. Giysinin yanlarında ve arka bedeninde herhangi bir süsleme yapılmamıştır.

Giysi hiçbir yerde yayınlanmamış ve sergilenmemiştir.

Boyutlar:

Örnek No: 4

Fotoğraf No 4: Gaziantep Yöresinde Kullanılan Bürümlü Şalvarın Önden Görünümü.

Fotoğraf No 4.1: Gaziantep Yöresinde Kullanılan Bürümlü Şalvarın Paça Desen Detayı.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/8 Summer 2014

İnceleme Tarihi: 24.09.2009.

İlgili Koleksiyon: Kemal Çelik.

Tarihlendirme: XX. yy.

Cinsi: Bürümlü şalvar.

Giyside Kullanılan Malzeme ve Renkler: Şalvar lacivert yünlü kumaştan dikilmiş ve süsleme elde hazırlanan lacivert renk ipekten oluşturulmuş kordonlar ile yapılmıştır.

Giysinin Modeli ve Kesimi ile İlgili Teknik Bilgiler: Giysinin yanları kumaş katı olup, ön ve arkada ağ oyuntusu bulunmaktadır. Ağ parçaları düz boy ipliğine göre ayrı ayrı kesilmiştir. Giysiye yan dikişte ilik cep çalışılmıştır. Giysinin beli uçkurlu tasarlanıp, uçkur yeri 6 cm genişliğinde siyah ipek kumaştan ayrıca çalışılmıştır. Giysi, düz ve dar paçalı bir modeldir. Paçalarda daraltılma yapılmıştır. Giysinin boyu ayak bileğine kadar uzamaktadır.

Giysinin Dikimi ve Süslemesi ile İlgili Teknik Bilgiler: Giysinin yanlarında ilik cep çalışılmıştır. Şalvar ağ parçaları düz makine dikişi ile birleştirilmiştir. Şalvarın ağ ortasında 10 cm genişliğinde açıklık bırakılmıştır. Giyside uçkur yeri siyah renkli ipek kumaştan olup, üstten makine dikişi ile dikilmiştir. Giysinin, bırakılan uçkur açıklığına pamuklu ipten uçkur geçirilmiştir. Giyside paça daraltılmış olarak çalışılarak makine dikişi ile ağ parçasına birleştirilmiştir. Giysi lacivert renk ipek astar ile astarlanmıştır. Astarla kumaş yüz yüze kapatılarak makine ile çevrilmiştir.

Giysinin Süsleme Özellikleri

Süsleme Konusu: Şalvarın süslenmesinde konu olarak geometrik ve nesneli bezeme seçilmiştir. Geometrik bezemede; “S” şekli verilmiş motifler ve düz hatlar nesneli bezemede ise; balıksırtı ve düğüm şeklinde motifler görülmektedir.

Süslemede Biçimlendirme: Motifler, geometrik ve nesneli bezemede natüralist bir yaklaşım ile oluşturulmuştur. Geometrik motiflerde somut bir anlayış hakimdir.

Süsleme Tekniği: Giysinin yanlarında belden ayak bileğine kadar uzanan kordon tutturma tekniği uygulanmıştır. Ayrıca ağ dikişlerinin üzerinde düz hatlar şeklinde uzanan kordon tutturma yapılmıştır. Ağ ortasında bırakılan 10 cm genişliğindeki açıklığın kenarları da kordon tutturma ile tutturulmuştur.

Süsleme Kompozisyonu: Şalvarın her iki yanında da geometrik desen bezemesi görülmektedir. Şalvarın yan dikişte yer alan cep kenarları iki sıra halinde düz ve kıvrımlı desen ile kordon tutturma ile tutturulmuştur. İlik cebin bittiği noktada iki ucu kıvrımlı olarak bedene doğru uzanan çan şeklinde bezeme kordon sarma ile tutturulmuştur. Şalvarın paçasında desen ile birleşen yerde düz şerit halinde kordon tutturmalar ve sarmalar görülmektedir. İlik cepte uygulanan desen ile paçada uygulanan desen uyum sağlamıştır. Paçada desenin ucundaki kıvrımlar paçaya doğru aşağı dönmüştür. Oluşturulan bu desenler kordon tutturma tekniği ile yapılmıştır. Desen her iki paçada ve yanlarda simetrik olarak işlenmiştir. Ağ parçalarında ise dikişlerin üzerinde düz şeritler halinde kordon tutturma yapılmıştır. Ağ paçasında bırakılan açıklık düz sıra halinde kordon tutturma ile tutturulmuştur. Şalvarda bırakılan bu açıklık hava alması ve içine taş konularak sallanan bir görüntü oluşturmak için bırakılmıştır.

Giysi hiçbir yerde yayınlanmamış ve sergilenmemiştir.

Boyutlar:**Örnek No: 5**

Fotoğraf No 5: Gaziantep Kuva-i Milliye Mücahitler Derneği'nde Bulunan Geleneksel Erkek Şalvarının Önden Görünümü.

İnceleme Tarihi: 20.09.2009. **İlgili Koleksiyon:** Gaziantep Kuva-i Milliye Mücahitler Derneği.

Tarihlendirme: XX. yy. **Cinsi:** Şalvar.

Giyside Kullanılan Malzeme ve Renkler: Giyside, siyah yünlü kumaş kullanılmıştır. Süsleme yapılmamıştır.

Giysinin Modeli ve Kesimi ile İlgili Teknik Bilgiler: Giysinin yanları kumaş katı olup, ön ve arkada derin ağ oyuntusu bulunmaktadır. Ağ parçaları düz boy ipliğine göre ayrı kesilmiştir. Giysinin beli uçkurlu tasarlanıp, uçkur yeri şalvarın kendi kumaşından ayrıca çalışılmıştır. Giysi, düz ve dar paçalı bir modeldir. Giysinin boyu ayak bileğine kadar uzamaktadır.

Giysinin Dikimi ve Süslemesi ile İlgili Teknik Bilgiler: Şalvar ağ parçaları düz makine dikişi ile birleştirilmiştir. Ayrıca 7 mm genişliğinde üstten düz dikiş ile pekiştirilmiştir. Giyside uçkur siyah renkli kumaştan olup, üstten makine dikişi ile dikilmiştir. Giysinin beline pamuklu ipten oluşan uçkur geçirilmiştir. Giyside paça daraltılmış olarak çalışılarak makine dikişi ile ağ parçasına birleştirilmiştir. Giyside astar çalışılmamıştır.

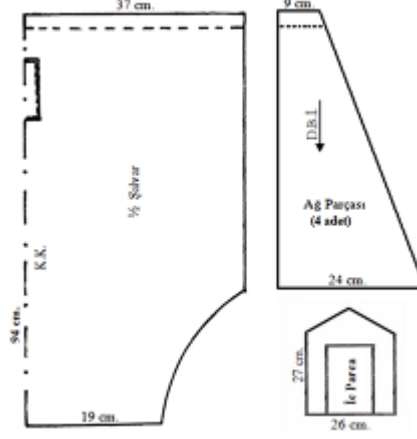
Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/8 Summer 2014

Giysinin Süsleme Özellikleri: Giyside Süsleme yapılmamıştır.

Giysi hiçbir yerde yayınlanmamış ve sergilenmemiştir.

Boyutlar:

4. SONUÇ

Bu araştırmada Gaziantep yöresi müze, halk eğitim merkezi ve evlerinde bulunan, geleneksel erkek giyimlerine ait 5 örnek incelemeye alınmıştır. Bu örnekler Gaziantep geleneksel erkek giyimi hakkında bilgiler vermektedir. Giyimlerin çoğunda model ve kesim yönünden birbirine benzer özellikler göze çarpmaktadır. Şalvar kesimlerinde; orta ağ parçası dikişli veya kumaş katı, paça genel olarak dar çalışılmıştır. Şalvarlarda yan dikişin kumaş katı olduğu, bazı örneklerde ilik cep çalışıldığı görülmektedir. Uçkur yerleri ise kendi kumaşından veya ayrı kumaş parçalarından çalışılmıştır. Genel olarak cepken-şalvar ve bürümlü yelek-şalvar takımı dışındaki sade şalvarda süsleme görülmemektedir. Cepken-şalvar takımında; cepkene uygulanan desenler ile şalvara uygulanan desenler bütünlük taşımaktadır. Yine bürümlü yelek-şalvar takımına baktığımızda; bürümlü yelekte uygulanan işlemler şalvarda da görülmektedir. Şalvarda cep ve paça kenarlarında uygulanan işlemler çok daha zengin bir görünüm sağlamaktadır. Şalvarda ayrıca, iç paça ve orta ağ parçaları da düz hatlı olarak kordon tutturma ile süslenmiştir. Bürümlü şalvarın ağ ortasında bırakılan açıklık ile şalvarın hava alması sağlanmaktadır. Ayrıca eskiden bu açıklıktan taş konularak şalvar ağının sallanması amaçlanmıştır. Geleneksel erkek giyimlerinde tüm bu özellikler göz önüne alındığında, genel olarak belli bir kalıp sisteminde söz etmek mümkün değildir. Giyimler pratik kesimlerle ve kişiye özel kesimlerle dikilmiştir.

5.ÖNERİLER

- Elinde geleneksel giysiler ve aksesuarlar bulunduran kişileri, bu giysi ve aksesuarları müze veya kültür bakanlıklarına vermeleri için teşvik etmek,
- Halkı geleneksel giysilerin korunması ve saklanması konusunda bilinçlendirmek,
- Geleneksel giysilerden yıpranarak yok olmaya başlayan giysilerin özelliklerini giysi restorasyonu yolu ile korumak,
- Geleneksel giysilerin özellikleri hakkında bilgiler veren kataloglar hazırlamak,
- Moda dünyasında yaşanan gelişmelere paralel olarak farklı giysi tasarımları için geleneksel giysilerin kesim, dikim ve süsleme tekniklerinden faydalanılmasını sağlamak,

- Bölgesel etnografya müzeleri veya vakıf müzeleri açılarak geleneksel giysileri sergilemek,
- Yurt içi ve yurt dışı kültürel faaliyetlerde defileler ile giysilerimizi tanıtmak,
- Büyük bir kültür hazinesine sahip olan Anadolu kültürünün giysilerini korumak, gelecek nesillere taşımak amaçlanarak bu çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- ALTUNTAŞ, Y., YÜKSEL, Ş., ve KAHVECİ, M., 1997. Gaziantep İli Halk Oyunları Kıyafetleri Teknik Çizimleri. Devran Matbaacılık.: Kültür Bakanlığı Yayınları: 1907, s.17
- ANONİM, 1., 1965. Gaziantep Kültür Dergisi. Gaziantep, s.58.
- ERBEK, M., 1987. III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri. V. Cilt, Ankara, s.117.
- KOÇU, R., 1969. Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü. Ankara, s.215-242.
- ÖZEL, M., 1992. Folklorik Türk Kıyafetleri. Türkiye Güzel Sanatları Geliştirme Vakfı Yayınları, Ankara, s.19-21-22.
- SÜRÜR, A., 1983. Ege Kadın Kıyafetleri. Türk Süsleme Sanatları, 7 (Ak Yayınları), s.78.
- TEZCAN, M., 1987(a). III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri. (4), Ankara, s.400.
- TEZCAN, M., 1999(b). Giyim Olgusuna Sosyo - Kültürel Bakış ve Türklerde Giyim. Anı Yayınları: Ankara, s.264.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/8 Summer 2014

